

Teija Tuisku yhdistelee keittiötarhassaan kauneutta ja hyötyä ranskalaisen rönsyävän potager-tyylin mukaisesti. Siinä kukat ja syötävä sato ovat yhtä tärkeitä.

TEKSTI HEIDI HAAPALAHTI
KUVAT TEIJA TUISKU
HENKILÖKUVAT MIRA KALLIOMÄKI

PIENI MUTTA PURSUAVA POTAGER

Tiheä viljelytapa tuottaa runsaasti satoa pieneltäkin alalta. Teija kokeilee joka kesä jotain uutta lajia. Jotkut niistä jäävät kesto-suosikeiksi, kuten erillaiset lehtikaalit sekä herkkukesä-kurpitsa 'Costata Romanesco'.

1

2

"Täällä värit saavat räiskyä ja läiskyä vähän yli."

Kutsun itseäni myöhäisherännäiseksi vihannestarhuriksi. Olen aina rakastanut kukkia ja muita koristekasveja ja valmistunutkin aikoinani puistopuutarhuriksi. Mieheni ja minun Vantaan Päiväkumpuun rakentama puutarha on vihreä ja täynnä puita ja perennoja. Minulle riitti pitkään pieni yrttitarha rintamamiestalomme keittiön kupeessa, josta sain hakea tuoreita mausteita ruoanlaiton lomassa. Kuvittelin pitkään, että hyötykasvien viljely on kamalan vaikeaa. Vihannesten viljelyyn ihastuin oikeastaan vähän vahingossa työni kautta. Olen puutarhavalokuvaaja ja hyötyviljelyaiheisia puutarhakirjoja kuvatessani huomasin, kuinka kauniita vihanneksetkin voivat olla. Esimerkiksi lehtikaalia kasvattaisin jo pelkän koristearvon vuoksi.

Sen näyttävät kasvustot kestävät kauniina pitkälle syksyyn. Pakkanen vain parantaa lehtien vahvaa makua.

Olen huomannut, että vihannesten viljely tuo puutarhaharrastukseen ihan uuden ulottuvuuden. En aikaisemmin osannut ajatellaakaan, kuinka hauskalta tuntuu kerätä omalta pihalta syötävää satoa. Omat vihannekset maistuvatkin jotenkin erityiseltä. Muistan aina sen hetken, kun kokeilin ensimmäisen kerran perunan kasvatus. Ostin hyötyviljelyä harrastavan ystävän vinkkaamana parsaperunan siemenperunoita Tukholman puutarhamessuilta ja istutin ne vasta perustetulle kasvimaalleni. Nostin ensimmäiset potut yhdessä poikani kanssa. Keitimme ja söimme kattilallisen saman tien vain kanssa. Huokailimme yhteen ääneen pöydän ääressä, kuinka peruna voikaan maistua näin herkulta.

1. Teija kasvattaa potagerin kukat itse siemenestä. Tämän kesän uusi kokeilu oli orvokki, jonka taimia tuli yli 200 kappaletta.

2. Tuoksuherneet kukkivat sitä innokkaammin, mitä useammin niiden kukkia poimii. Vanhanajan 'Cupani' ja 'Painted Lady' ovat Teijan suosikkilajikkeita.

TEIJAN SAMETTI-KUKKAVINKKI

Kasvata potageria koristavat samettikukat siemenestä Teijan tapaan.

- Kylvä pitkulaiset siemenet huhtikuussa tiiviinä hajakylvönä esimerkiksi laakeaan muovirasiaan.
- Tavallisesti samettikukkien pikku alut siirretään eli koulitaan omiin pikku potteihinsa, mutta taimista kasvaa tavallista topakampia, kun koulit ne kylvöastiasta suoraan kasvimaalle.
- Istuta taimet kasvimaalle toukokuun puolivälin jälkeen ja suojaa ne ensimmäisen vuorokauden ajaksi esimerkiksi pienillä, yöalaisin käännettyillä saviruukuilla. Ruukun sisällä taimilla on suotuiset olosuhteet, sillä ruukku tasaa yö- ja päivälämpötilojen eroja ja suojaa pikkuisia tuulelta.

SUOSIKKISAMETTIKUKAT

Sitruunankeltainen kääpiösamettikukka 'Lemon Gem' on Teijan mielestä samettikukista parhaimman makuinen.

– Laji kasvaa vain noin 30-senttiseksi kauniiksi mättääksi, hän kuvailee.

Toinen Teijan lempisamettikukka on kasvitieteilijä Linnén puutarhasta peräisin oleva 'Burning Embers' -laji, jolla on ruosteenpunaiset kukat ja siro kasvutapa.

– Kerään myös itse samettikukien siemeniä, koska niistä kasvaa kiinnostavia variaatioita.

Krassit sekä sametti- ja kehäkukat ovat potagerin syötäviä kukkia.

"Sadonkorjuuaikaan symmetriasta ei ole enää tietoaakaan."

Keittiötarhani on *potager*-tyyliä, jossa yhdistyvät kauneus ja hyöty, kukat ja vihannekset. Minulle on tärkeää, että kasvimaakin on kauniin näköinen. Näin potage-reita ensi kerran vuosia sitten Ranskassa, josta tämä keittiöpuutarhasuuntaus on lähtöisin. Villandryn renessanssityylinen linnan kuuluisat, klassiseen tyyliin toteutetut tapetti-istutukset ovat tietysti hulppeita, mutta minuun vetosi enemmän modernimpi potager-tulkinta, jossa kasvit saavat vähän villiintyä ja rönsytä.

Istutan taimet tarkoituksella niin tiheään, että jossakin vaiheessa kesää potagerini purskahtaa täyteen kasveja ja alkukesän symmetria katoaa. Aina joku laji jää vähän muiden jalkoihin, mutta ei se haittaa. Pystypäiset daaliat ja tuoksuhernepilarit tuovat kesyttömään kasvipaljouteen ryhtiä ja järjestystä.

Noin aarin kokoinen keittiötarhani sijaitsee vanhalta autopaikallamme heti puutarhan sisääntulon luona. Ajattelen, että se on vähän kuin puutarhamme käyntikortti, joka näkyy kadulle asti. Kun muualla puutarhassa on vihreää ja vain vähän kukkia, täällä saavat värit räiskyä ja läiskyä vaikka vähän yli.

En tiedä, ilkeääkö tätä kertoakaan, mutta olen yrittänyt luoda tänne samaa tunnelmaa kuin ihailmani amerikkalaisen satukirjojen tekijän **Tasha Tudorin** taivaallisen kauniissa puutarhassa. Kaivan hänen puutarhastaan kertovan kirjan esiin aina, kun haluan ilahtua. Samoja ilon tunteita koen nykyään kotipihallani, kun nappaan korin käteeni ja lähden potageriin keräämään kukkia ja päivän ruoka-aineksia."

IHANAT DAALIAT

Teija istuttaa potageriinsa joka kesä erilaisia daalioita.

– Viime kesän suosikejani olivat burgundinpunakukkainen 'Black Knight' (kuvassa 'Burning Embers' -samettikukan kanssa) sekä tummalehtinen, verenpunakukkainen 'Bishop of Llandaff'. Naapurilta saamani maatiaisdaalia on tärkeä siksi, että se on vanhaa päivä-kumpulaista kantaa. Sen kukat ovat isot ja vaaleanpunaiset, ja niitä tulee valtavasti."

Teijan mielestä lehtikaali on täydellinen pakkaus – se on sekä näyttävä että maistuva. Kuvassa vihreä ja kähärälehtinen 'Westland Winter' sekä punalehtinen, korkeaksi kasvava 'Redbor'.

Lehtikaalin ja ruusukaalin uutuusristeymä kalette tekee maukkaita miniruusukkeita varteensa.

PARHAAT TUOKSUHERNEET

Vanhanajan tuoksuherneet ovat nykyaikaisia lajikkeita voimakastuoksuisempia, ja siksi tuoksuja rakastava Teija valitsee niitä potageriinsa. – Ihania lajikkeita ovat esimerkiksi punavalkoinen 'Painted Lady' 1800-luvulta ja violettikukkainen 'Cupani', joka muistuttaa tuoksuherneiden sisilialaista luonnonmuotoa.

VIHANNESVOUHOTUKSIA

Teija paljastaa, että hänellä on tapana innostua joka kesä jostakin uudesta vihanneksestä – esimerkiksi kesäkurpitsaista, perunoista, lehtikaaleista tai valkosipuleista. Sytykkeitä uusille vihannesvouhotuksille hän saa vaikkapa puutarhamessuilta, taimitoireilta tai puutarhaystävilta. – Kun kokeilin lehtikaalia ensi kerran, hurahdin täysillä. Kaalit kasvoivat komeiksi ja kestivät kauniina pitkälle syksyyn. Huomasin, että lehtikaali on paitsi kaunis, myös maukas. Siitä lähtien olen viljellyt sitä joka vuosi, vaikka myöhemmin kesinä sato ei aina olekaan onnistunut niin hyvin tuholaishyökkäysten vuoksi. Tämän kesän hurahdukseni ovat valkosipulit, jotka kasvoivat jättiläisiksi. Olen sadostani hirveän ylpeä.

Entisen autopaikan tilalle perustettu iloisesti kukkiva potager toivottaa tervetulleeksi kotiin.

POTAGERIN RAKENTEET

Tontin kulmalla kadunvarressa sijaitsevaa potageria rajaavat yhdeltä sivulta vanhoista tiilistä muuratut lavat, joissa Teija esikasvattaa keväisin taimia ja kesällä basilikaa. Potagerin toiselle sivulle Tuiskut siirsivät kasvihuoneensa, joka sai lisäkorkeutta kauniin tiilianturan ansiosta.

– Potageria ympäröivät oleskelualueet olemme päällystäneet suurilla betonilautoilla. Niiden ja potagerin multapinnan väliin pystytimme reunukset kierrätetyistä katto-tiilistä. Potagerin keskuspolkua peittää olkikate, joka tuntuu mukavalta paljaiden jalkojen alla. Levitän olkia myös valkosipuleiden ja kesäkurpitsojen katteeksi, Teija kertoo.

– Ensi kesäksi suunnittelen vielä pienen vesiaiheen rakentamista potageriin. Se sopisi hyvin istuinryhmämme viereen.